

SPOROČILO ZA MEDIJE

ZA OBJAVO

PREISKOVALNA KOMISIJA O UGOTAVLJANJU DOMNEVNEGA PRANJA DENARJA IN FINANCIRANJA TERORIZMA, JEDRSKE PROLIFERACIJE TER FINANCIRANJA AKTIVNOSTI TUJIH OBVEŠČEVALNIH SLUŽB V NLB D.D. TER DOMNEVNEGA PRANJA DENARJA V NKBM SPREJELA ZAKLJUČNO POROČILO

Ljubljana, 17. maj 2018 – Predsednik Preiskovalne komisija o ugotavljanju domnevnega pranja denarja in financiranja terorizma, jedrske proliferacije ter financiranja aktivnosti tujih obveščevalno-varnostnih služb v NLB d.d. ter domnevnega pranja denarja v Novi KBM d.d. **Jani Moderndorfer** je predstavil ključne ugotovitve zaključnega poročila preiskovalne komisije, ki je bilo soglasno sprejeto na seji 16. maja 2018.

Komisija je zaslišala **47 prič** iz vrst vpletenih deležnikov in sicer NLB, NKBM, UPPD, Policije, MNZ, MZZ, MF, BS, ekspertni prič **Miroslava Gregoriča**, strokovnjaka za jedrsko varnost, nekdanjega direktorja Uprave Republike Slovenije za jedrsko varnost, pomočnika direktorja Komisije Organizacije združenih narodov za nadzor, verifikacijo in inšpekcijski nadzor v Bagdadu v letih 2002 in 2003, zaposlenega na Mednarodni agenciji za jedrsko energijo na Dunaju in **Klaudija Stroliga**, bivšega direktorja Urada Republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja in eksperta Svetovne banke za to področje. Komisija je zaslišala tudi **6 skritih prič**. Zaslišanju sta se izognili prič bivši predsednik uprave NKBM **Aleš Hauc** in bivši minister za zunanje zadeve **Samuel Žbogar**. Komisija je opravila pogovor s tremi žvižgači, preko posrednikov pa je tudi stopila v kontakt z Irajem Farrokhzadehom. Parlamentarno preiskavo v dveh največjih slovenskih sistemskih bankah je preiskovalna komisija opravila v **8 mesecih in pol**.

Preiskovalna komisija se je na začetku soočila s težavami, saj ji Preiskovalna komisija o ugotavljanju zlorab v slovenskem bančnem sistemu ter ugotavljanju vzrokov in odgovornosti za že drugo sanacijo bančnega sistema v samostojni Sloveniji **ni želela posredovati dokaznega gradiva**, ki ga je pridobila za pripravo Vmesnega poročila o opravljeni parlamentarni preiskavi v zadevi Farrokh, kar pomeni, da je morala vse gradivo od NLB in pristojnih državnih organov pridobiti znova.

Preiskovalna komisija je končno poročilo in predlagani sklep za sejo državnega zbora sprejela **soglasno**. Poročilo je razdeljeno na tri dele in sicer javni del na 376 straneh, dodatno poročilo I na 163 straneh ter dodatno poročilo II na okoli 100 straneh. Skupaj torej preko 600 strani. Dodatni poročili javnosti nista dostopni, saj vsebujeta poslovne oziroma bančne skrivnosti in gradivo banke Slovenije ter občutljive informacije o delu obveščevalne službe SOVA.

Preiskovalna komisija je parlamentarno preiskavo končala zgolj v primeru Farrokh, medtem ko preiskave v zadevi domnevnega pranja denarja v NKBM ni končala v celoti in bo predlagala, da jo novi državni zbor ponovno uvede in nadaljuje tam kjer je

svoje delo preiskovalna komisija morala zaradi pomanjkanja časa prekiniti. Preiskovalna komisija še ni uspela v celoti ugotoviti vloge oz. odgovornosti bivšega predsednika uprave NKBM Aleša Hauca. Prav tako preiskovalna komisija predlaga, da se parlamentarna preiskava nadaljuje tudi v primeru sumljivih transakcij na NKBM državljanke BiH **Dijane Đudić**, na katere je naletela pri raziskavi t.i. italijanske tipologije in z njo povezanega posojila eni od političnih strank. Predsednik preiskovalne komisije pa je zadovoljen, da so po sedmih letih po zaprtju računov Iraj Farrokzadeha in z njim povezanih gospodarskih subjektov in razčistili sumljive transakcije, ki so potekale preko NLB.

Na podlagi dela preiskovalne komisije je sedanja ministrica za notranje zadeve že **izvedla notranji nadzor policije** v zvezi z vodenjem primera Farrokh, na podlagi ugotovitev pa je policija že dobila nove usmeritve za svoje delo. Poleg tega je zaradi načina obravnave oziroma vodenja postopka MNZ zoper nekatere policiste, ki so vodili primer, podalo prijave Specializiranemu državnemu tožilstvu. Banka Slovenije je izvedla notranjo revizijo vodenja nadzora v NLB in vodenja prekrškovnega postopka in bo na podlagi ugotovitev okrepila operativni nadzor na področju PPDFT. NLB ima danes zgledno urejeno področje PPDFT s kompetentnimi nadzorniki oziroma pooblašenci in korporativnega upravljanja s kompetentnimi organi vodenja in nadzora. Na podlagi bistvenih ugotovitev te parlamentarne preiskave bo preiskovalna komisija vladi predlagala, da pristopi k izgradnji učinkovitega obveščevalno-varnostnega sistema, ki se bo tudi s protiobveščevalnimi pristojnostmi sposoben odzivati na sodobne varnostne grožnje in ki bo sposoben zagotavljati oziroma zaščititi strateške interese države na gospodarskem oziroma finančnem področju.

Ključna ugotovitev Preiskovalne komisije v primeru Farrokh je, da v večini primerov ni šlo za transakcije, ki bi bile povezane s klasičnim pranjem denarja, ki izvira iz predhodnih kaznivih dejanj, so bile pa sumljive transakcije izvedene na način kot se uporablja pri pranju denarja oziroma so ustrezale indikatorjem za prepoznavanje sumljivih transakcij pranja denarja. Preiskovalna komisija na podlagi pridobljenega dokaznega gradiva ocenjuje, da se je v NLB zgodila iranska shema, ki je bila neposredno v rokah iranske države in da ne gre za posameznika, ki je poskušal izvajati iranski plačilni promet s tujino, ampak da je bil Iraj Farrokzadeh del sheme transakcij iranskih državnih bank preko Slovenije oziroma NLB. Iran je država proti kateri je mednarodna skupnost sprejela sankcije. Leta 2006 je VS OZN sprejel prvo izmed zavezujočih resolucij o omejevanju iranskih jedrskih aktivnosti. EU in njene države članice so sankcijski režim zoper Iran, vsebovan v resolucijah VS OZN, implementirale leta 2007, zadnji akti obeh mednarodnih organizacij, katerih člani smo, pa glede omejevalnih ukrepov oziroma sankcij proti Iranu datirajo v letu 2010.

V primeru 4-ih transakcij v NLB je obstajal sum, da so bile usmerjene v financiranje jedrske proliferacije in nakup blaga z dvojno rabo, torej blaga ki se lahko uporablja tako v civilne kot vojaške namene. V transakcije pa sta bili vključeni vsaj dve banki s sankcijske liste mednarodne skupnosti, s katerima je bilo prepovedano sodelovati: Melli bank (od leta 2007) in Export Development Bank of Iran (od julija 2010).

NLB je sicer zaradi opravljanja plačilnega prometa z Irajem Farrokzadehom kljub temu, da je šlo za sumljive transakcije, ki bi jih morala prijaviti pristojnim organom, za poslovanje z iranskimi državnimi bankami pa bi morala zaprositi za dovoljenje oz.

soglasje, pa ni, zaslužila pa bistveno manj kot so bile navedbe v javnosti. Zato velja opozoriti, da se kljub ne povsem dobremu zaslužku s tem sama izpostavila nesorazmernim tveganjem zaradi morebitnih mednarodnih sankcij zaradi kršenja iranskega embarga v primeru razkritja.

Preiskovalna komisija zoper takrat odgovorne v banki ni podala ovadb, saj ni šlo za kazniva dejanja, ampak takrat zgolj za prekrške. Pri tem Preiskovalna komisija opozarja, da NLB tudi Banka Slovenije kot prekrškovni organ zaradi omenjenih kršitev ni nikoli kaznovala, ampak je prekrškovni postopek celo opustila oziroma zaključila brez ustrezne razlage za kar nosi soodgovornost Jasna Iskra, takratna vodja pravnega oddelka.

Odgovornost za nastalo stanje nosijo takratni organi vodenja in nadzora v NLB, pri čemer velja posebej izpostaviti odgovornost tedanjega člana uprave NLB Mirana Vičiča, ki je bil zadolžen za področje plačilnega prometa in dokazano seznanjen s primerom Farrokh. Preiskovalna komisija je zoper dve odgovorni uslužbenki NLB podala ovadbi zaradi krivega pričanja. Preiskovalna komisija je ugotovila, da so pristojni državni organi v tem primeru obveščevalno, nadzorno, prekrškovno in funkcijo kazenskega pregona opravili neustrezno.

Zaradi neustreznega oziroma neukrepanja pristojnih državnih organov, ki so povzročili tveganja za nacionalno varnost je preiskovalna komisija ugotovila politično odgovornost njihovih predstojnikov oziroma naslednjih nosilcev javnih funkcij in sicer po vrstnem redu odgovornosti:

- **takratnega Guvernerja banke Slovenije**, ki je bil pristojen za izvajanje nadzora na področju pranja denarja in financiranja terorizma v kreditnih institucijah oziroma bankah, je dopustil oz. opustil nadzor nad tem, kako banke same vršijo nadzor na področju PPFT, zoper banke kršiteljice pa ni izrekel nobenih sankcij.

- **takratnega ministra za finance**, pristojnega za naloge na področju preprečevanja in odkrivanja pranja denarja oziroma za delo urada za preprečevanje pranja denarja, (so)izvajanja omejevalnih ukrepov v kreditnih in finančnih institucijah in (so)odgovoren za upravljanje s kapitalsko naložbo Republike Slovenije v NLB (ker se je izpostavila nesorazmernim tveganjem zaradi nekaj 10 milijonskega zaslužka, bi moral v imenu lastnika ukrepati zoper vodilne v banki, saj je do jeseni z banko lastniško upravljala vlada, šele kasneje AUKN – Agencija za upravljanje kapitalskih naložb),

- **takratnega zunanjega ministra**, ki je bil pristojen za naloge na področju omejevalnih ukrepov oziroma sankcij, ki jih Republika Slovenija uvede ali izvaja skladno s pravnimi akti in odločitvami, sprejetimi v okviru mednarodnih organizacij,

- **takratnega predsednika vlade**, ki je vodil in usmerjal delo vlade, usklajeval delo ministrov in skrbel za enotnost usmeritve vlade. Predsednik vlade je kot priča večkrat povedal, da ni bral poročil SOVE, temveč jih je prepuščal svetovalcu za nacionalno varnost. Predsednik vlade in njegov svetovalac za nacionalno varnost nista imela vzpostavljene direktne komunikacije s SOVO, pisno obveščanje je bilo ustaljen način komunikacije, pri čemer je bilo seznanjanje oziroma odziv redek, poleg tega pa predsednik vlade ter njegov svetovalac za nacionalno varnost nista znala izkoristiti oziroma uporabljati agencije niti presojati njenih obveščevalnih sporočil.

Komisija je v NKBM preverjala sume pranja denarja Italijanskih kriminalnih združb, za kar so obstajali močni indici, saj so številni italijanski državljani, povezani z mafijskimi združbami, odpirali v NKBM transakcijske račune, na katerih so nakazilom zelo hitro sledili gotovinski dvigi. NKBM je v letih 2013 in 2014 po nastopu funkcije predsednika uprave Aleša Hauca izvedla številne reorganizacije in kadrovske zamenjave, tudi politično motivirane, ki so bistveno vplivale na poslovanje banke in povzročile tveganje na področju PPDFT. Kar so seveda s pridom izkoriščali predvsem tuji državljani, povezani s kriminalnimi združbami, komisija pa je naletela tudi na sume pranja denarja slovenskih državljanov, in to celo zaposlenih v banki.

Eno od ključnih vlog za takšno stanje v banki poleg Aleša Hauca nosi dr. Primož Britovšek, ki je v banko prišel na povabilo Aleša Hauca. Bil je tudi namestnik pooblaščenca za PPDFT, čeprav ni imel nobenega znanja za opravljanje tega dela. Britovšek je prav tako razpolagal z manjkajočim poročilom takratne pooblaščenke za PPDFT, ki je opozarjala na alarmantno stanje na tem področju in ga je Banki Slovenije, ki je v banki opravljala nadzor, prikril, saj je to bilo obremenjujoče za banko, poleg tega pa je bil tudi posredno odgovoren za zamenjavo pooblaščenke oz. za zakrivanje sledi in nagovarjanje nove pooblaščenke k prirejanju poročila o notranjem nadzoru na tem področju. Preiskovalna komisija bo zoper dr. Primoža Britovška podala kar 4 ovadbe zaradi kaznivih dejanj. Preiskovalna komisija je o dr. Primožu Britovšku namreč pridobila gradivo, opravljena pa so bila tudi zaprta pričanja, iz katerih izhaja sum, da kazniva dejanja Britovška niso povezana zgolj z onemogočanjem nadzora na področju pranja denarja in financiranja terorizma v banki.

Preiskovalna komisija je ugotovila, da se je t.i. italijanska tipologija, ki temelji na zlorabi računov, za katere so značilni prilivi s strani italijanskih pravnih ali fizičnih oseb, katerim v razmeroma kratkem časovnem obdobju sledijo gotovinski dvigi - pojavila tudi v primeru državljanke Bosne in Hercegovine Dijane Đudić. Đudićeva je namreč v NKBM odprla račun potem, ko ji je račun zaradi sumljivih transakcij zaprla ena od tujih bank oziroma njenih hčerinskih družb, ki poslujejo pri nas. Poslovna dejavnost Đudićeve v NKBM je potekala do oktobra 2017. V tem času pa je na računu NKBM opravila več sumljivih transakcij. Preiskovalna komisija je ugotovila, da poslovanje Dijane Đudić odraža sume kaznivih dejanj pranja denarja, fiktivnega poslovanja, davčnih utaj in davčnega vrtiljaka ter uničevanja in ponarejanja poslovne dokumentacije. Đudićeva je delovala kot del dobro organizirane združbe, ki je preko slamnatih podjetij odpirala bančne račune, preko katerih so bili usmerjeni tokovi denarja neznanega izvora in so se praviloma dvigovali v gotovini.

Preiskovalna Komisija se je zato dotaknila tudi posla, ki je bil sklenjen med Dijano Đudić in eno od pomembnejših slovenskih političnih strank. Posojilna pogodba za vrednost 450.000 EUR je bila zavarovana z deležem pravne osebe, katere vrednost je po evidenci AJ PES ovrednotena le na 17.000 EUR, torej 1/26 vrednosti posojila. Iz tega nedvoumno izhaja, da posojilo ni bilo zavarovano v višini zneska posojila. Ta razlika v navedeni vrednosti zavarovanja in dejanski vrednosti zavarovanja ne bi bila sporna, če bi šlo za posojilno pogodbo, ki bi nastala med dvema poslovnima subjektoma. S tega vidika pa bi lahko nastopil sum utaje davkov, saj je imela politična stranka sklenjeno posojilno pogodbo, dejansko pa je pogodba vsebovala tudi prodajno opcijo. Prodaja deleža vrednega 17.000 evrov v višini 450.000 evrov bi

namreč povzročila plačilo davka, tega davka pa ni, če se posojilna pogodba konvertira v lastniški delež.

Preiskovalna komisija v primeru Dijane Đudić zaradi pomanjkanja časa parlamentarne preiskave ni mogla končati. Ker je primer kompleksen, komisija predlaga državnemu zboru sklep, da pozove naslednji sklic, da s parlamentarno preiskavo v tem delu nadaljuje. Preiskovalna komisija je mnenja, da bi morali v preiskavi predvsem identificirati lastništvo podjetij, ki so del njene sheme, pa tudi z njo povezanih slovenskih državljanov. Kar se tiče posojila politični stranki, pa bo treba ugotoviti izvor denarja in sicer ali je Đudićeva stranki posojala denar, ki izvira iz nezakonitih in kriminalnih dejanj in kako je Đudićeva prišla v stik s politično stranko. Slednja afera, ne glede na dejstvo, da je stranka del posojila, ki ga je dobila od Đudićeve, vrnila in prekinila pogodbo za izplačilo naslednjih tranš, meče slabo luč na delovanje in financiranje političnih strank. Šlo je namreč za nezakonito financiranje. V letih 2013 in 2014 je Državni zbor zaradi opozoril Greca - skupine držav proti korupciji Sveta Evrope zaradi dejstva, da politične stranke dobivajo javna sredstva, upad članstva in porast stroškov financiranja volilnih kampanj pa povzroča, da so stranke vse bolj odvisne od financiranja zasebnikov, kar bi lahko povečalo tveganja v obliki kupovanja političnega vpliva, sprejel rešitve za večjo preglednosti financiranja političnih strank in neodvisnost njihovega delovanja. In zato prepovedal posojila pravnih oseb, ki niso finančne institucije, posojila fizičnih oseb pa omejil na desetkratnik povprečne mesečne plače. Zato je Računsko sodišče RS v predrevizijski poizvedbi pri posojilu politične stranke ugotovilo znake prekrška, na sodišče pa vložilo obdolžilni predlog.